

АНДРЮЩЕНКО Яна Едуардівна,

кандидат педагогічних наук, старший лаборант кафедри управління виробництвом та інноваційною діяльністю підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: andriushchenko@outlook.com

УДК 378.14

**СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТНІСНО
ОРІЄНТОВАНОГО КОМП'ЮТЕРНОГО СЕРЕДОВИЩА**

У статті розглянуто сутність, структуру, критерії, показники та рівні готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища. Виділено мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний критерії та їх показники. Автором визначено рівні сформованості означеної готовності: елементарний, середній, достатній і високий та описано їх зміст і сутність.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти філологічних спеціальностей; компетентнісно орієнтоване комп'ютерне середовище; критерії; показники; рівні готовності.

Постановка проблеми. Реформування системи вищої освіти передбачає наявність відповідного рівня професійної компетентності у здобувачів вищої освіти. Зважаючи на нові вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема, майбутніх філологів, проблема визначення готовності майбутніх філологів до професійної діяльності, формування та розвитку загальних та професійних компетентностей, діагностики рівня набутих компетентностей здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища стає дуже актуальною. У зв'язку з цим, важливим є питання, як саме повинна змінитися підготовка майбутніх філологів, якими знаннями, вміннями та компетентностями мають оволодіти здобувачі філологічних спеціальностей, щоб забезпечити відповідну якість майбутньої професійної діяльності, високий рівень орієнтації в умовах реформування системи вищої освіти.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз сутності, структури, визначення критеріїв, показників та рівнів готовності здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей до профе-

сійної діяльності в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури [1; 2; 3] дав змогу встановити, що поняття «критерій» розглядають як:

– підставу для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило; ознаку, на основі якої відбувається оцінка, визначення чи класифікація чого-небудь; мірило;

– стандарт, на основі якого можна оцінити, порівняти реальне педагогічне явище, процес або якість за еталоном;

– якості, властивості і ознаки об'єкта, що досліджується, які дають змогу оцінити його стан і рівень функціонування та розвитку.

До виділення та обґрунтування критеріїв вчені висувають загальні вимоги, які в цілому можна узагальнити до таких:

1) критерії повинні відображати основні закономірності функціонування об'єкта;

2) критерії повинні мати суттєві ознаки предмета, тобто відображати необхідні ознаки та якості, через свою сутність ці якості та ознаки мають бути стійкими і постійними;

3) за допомогою критеріїв мають бути встановлені зв'язки між усіма компонентами явища, що аналізується;

4) критерії повинні розкриватися через низку показників, залежно від прояву яких можна робити висновки про більший чи менший ступінь вираження даного критерію;

5) критерії мусять відбивати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі;

б) якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними показниками та доповнювати один одного [1; 2].

У довідниковій літературі термін «показник» визначається як ознака чогонебудь; явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу; кількісна характеристика властивостей процесу. Якщо критерій – це якості та властивості досліджуваного об'єкта, то показники – це міра сформованості того чи іншого показника [4]. Як слушно зауважує В. Танська, показник, будучи однією з якісних чи кількісних складових критерію, є однією з характеристик об'єкта, процесу чи явища, що виражає кількісно або якісно одну зі сторін їх стану [5]. Отже, показники – це якісні або кількісні характеристики сформованості кожної окремої якості, тобто ступінь сформованості того чи іншого критерію.

Ряд дослідників вважають, що поняття «критерій» за своїм обсягом ширше, ніж поняття «показник», останній є складовою частиною критерію, при цьому враховується, що ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражаються конкретними показниками [6]. Т. Фурман у своєму дослідженні наголошує на тому, що критерії знаходять своє вираження у конкретних показниках [7].

Для діагностування сформованості компетентності використовують критерії. В енциклопедичних виданнях критерії (від грец. *kriterion* – «мірило оцінки») трактують як ознаку, на основі якої робиться оцінка, визначення чи класифікація, мірило для визначення, оцінки предмета чи явища [8]; підстава для оцінювання або класифікації чогось [9].

У педагогіці під критеріями розуміють ознаки, за якими можна оцінити й порівняти педагогічні явища, процеси тощо. А. Галімов зазначає, що критерій виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінку, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію визначають у конкретних показниках, для яких, своєю чергою, характерна низка ознак [10].

На думку О. Новікова, критерії повинні задовольняти ряд ознак. Так, вони повинні бути об'єктивними, дозволяти

оцінювати досліджувану ознаку однозначно, адекватними, тобто оцінювати саме те, що дослідник хоче оцінити, нейтральними щодо досліджуваних явищ, а сукупність критеріїв повинна доволі повно охоплювати всі суттєві характеристики досліджуваного явища, процесу [11]. С. Іванова вважає, що критерії також повинні відображати динаміку вимірюваної якості в просторі й часі та розкриватися через показники, за інтенсивністю прояву яких можна робити висновки про рівень сформованості певного критерію [12].

У педагогічній літературі критерій визначається як оцінка властивості, її якість, тобто у міру її прояву, функціонування, наявності, вираженості критерій визначає, які відмінності має одна властивість від іншої [13].

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому дослідженні ми будемо виходити з того, що критерій виражає найбільш загальну сутнісну характеристику педагогічного явища, на основі якої здійснюється порівняння та оцінка цього явища, а рівень – ступінь розвитку досліджуваного явища. Показники – це якісні або кількісні характеристики сформованості кожного явища, властивості, ознаки досліджуваного об'єкта, тобто міра сформованості того або іншого критерію.

Показник є компонентом критерію, конкретним, типовим виявленням однієї із суттєвих сторін об'єкта, за яким можна встановити наявність якості та рівень його розвитку. Показник соціально-педагогічної діяльності передбачає: у своєму значенні, ступені розвитку (зміни) відповідного явища, (процесу) соціальної роботи якісно-оцінну характеристику стану об'єкта, його характеристик, ознак тощо; ступінь розвитку, який указує на міру або межі інтенсивності, інші особливості виявлення якості.

У визначенні показників ми дотримувались таких вимог: чіткість змісту показників, можливість їх виміряти; системність показників що повинна забезпечувати найбільш повну характеристику досліджуваного процесу, бути гнучкою, адаптивною, здатною відобразити всі можливі зміни об'єкта; на результативність, ефективність показників (табл. 1).

**Критерії та показники готовності здобувачів вищої освіти
філологічних спеціальностей до професійної діяльності в умовах
компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища**

Критерій	Показники
Мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> – вмотивованість здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей на здобуття компетентностей за фахом; – розуміння потреб в удосконаленні професійного філологічного напрямку; – вмотивованість на роботу в компетентнісно орієнтованому комп'ютерному середовищі; – самостимулювання щодо завершення навчання в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; – професійна спрямованість, що виражається у профілізації освіти.
Теоретичний	<ul style="list-style-type: none"> – загальні та практичні філологічні знання про сутність сучасної диференційованої освіти; сучасних засобів, форм і методів роботи з навчальною інформацією філологічних дисциплін у компетентнісно орієнтованому комп'ютерному середовищі; – професійні методичні знання з основ профільної підготовки; – інформаційно-теоретичні знання про підготовку до професійної діяльності в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; – технологічні знання, які передбачають знання нових освітніх концепцій, нових більш ефективних педагогічних технологій, способів і форм їх провадження у професійну діяльність в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища.
Практичний	<ul style="list-style-type: none"> – конструктивні вміння майбутнього філолога щодо адаптації до профільного навчання мов (іноземної, державної) і літератури (зарубіжної, української) в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; – організаторські вміння майбутнього філолога щодо управління навчально-пізнавальною діяльністю в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; здійснення організації індивідуальної, парної та групової діяльності в умовах вказаного середовища; здійснення контролю професійної діяльності за допомогою використання компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; формування позитивного ставлення до вивчення філологічних дисциплін за допомогою компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; створення сприятливої атмосфери для активізації пізнавальної діяльності; – адаптивні вміння майбутнього філолога: грамотна адаптація інформації в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища до рівня сприймання та розуміння та її впровадження в процес вивчення філологічних дисциплін згідно з рівнем мовної підготовки майбутніх філологів; – мотиваційні вміння майбутнього філолога: спонукання кожного розвивати свої пізнавальні інтереси засобами мов (іноземної, державної) і літератури (зарубіжної, української) та з використанням компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; – інформаційні вміння: вміння роботи з необхідною інформацією в різних джерелах, як друкованих, так і електронних, у процесі підготовки в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; – контрольні-аналітичні вміння майбутнього філолога: вміння здійснювати контроль за досягненнями у процесі вивчення мов (іноземної, державної) і літератури (зарубіжної, української), використовуючи при цьому оцінювані контрольні вербальні та невербальні можливості компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; організувати самоконтроль володіння знаннями з філологічних дисциплін та можливостями компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища.
Рефлексивний	<ul style="list-style-type: none"> – здатність до пізнання та аналізу майбутнім філологом особливостей профільного навчання філологічних дисциплін з використанням компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; – самопізнання та самоаналіз з метою розуміння міжособистісного спілкування; – самоаналіз майбутнім філологом правильності постановки цілей професійної діяльності, їх трансформації у конкретні завдання: оцінка відбору завдань з ІТ, адекватних наявним умовам; уміння аналізувати ефективність

Критерій	Показники
	<p>методів, засобів і прийомів філологічної підготовки навчання за допомогою компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища;</p> <ul style="list-style-type: none"> – самоаналіз причини успіхів і невдач, помилок і труднощів у процесі реалізації поставлених завдань професійної діяльності засобами компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; самоаналіз готовності до професійної діяльності в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища; – самоконтроль підвищення (зменшення) інтересу здобувачів вищої освіти до філологічних дисциплін в результаті використання компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища в освітньому процесі; – уміння оцінити відбір завдань для компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища.
Креативний	<ul style="list-style-type: none"> – стимулювання творчого мислення засобами компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища, яке виражається в якостях та здібностях до практичного творчого вирішення педагогічних завдань і професійних ситуацій засобами зазначеного середовища. – неалгоритмічність – здобувач вищої освіти, здійснюючи дослідження, проходить свій шлях розв'язання поставленої професійної задачі шляхом застосування евристичних підходів, не використовуючи відомих алгоритмів; – поліфункціональність, універсальність і надпредметність – дозволяє майбутньому філологу переносити дослідницький підхід на різні ситуації професійної діяльності; – багатомірність – доводиться застосуванням здобувачами в дослідженні аналітичних, критичних, комунікативних та інших умінь; – мобільність, варіативність – підтверджує її у професійних ситуації та на філологічному предметному матеріалі.

З огляду на те, що критерій можна визначити як сукупність основних показників, які розкривають норму, вищий рівень розвитку відповідної якості, то показник, як компонент критерію, є типовим і конкретним виявом однієї із суттєвих сторін, на підставі якого можна визначити наявність якості, зробити висновок про рівень її розвитку. Його використання допомагає оцінити якість і рівень сформованості компетентності [14].

Поняття «рівень» визначають як ступінь якості, величина досягнута у чомунбудь; ступінь чієсь освіти, культури, підготовки [15], ступінь виявлення показника того чи іншого критерію [16]. Оцінка рівня сформованості професійної компетентності повинна здійснюватись за основними функціями, характерними для професійної діяльності. Для того щоб перевірити рівень оволодіння функціями, притаманними професійній діяльності, необхідно подати кожен з них у вигляді операційних компонентів [17].

Визначені нами вище критерії та показники готовності здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей до професійної діяльності в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища дозволяють визначити рівні

сформованості означеної готовності – елементарний, середній, достатній і високий – та описати їх зміст і сутність.

Високий рівень готовності здобувачів вищої освіти філологічних орієнтованого комп'ютерного середовища визначається нами як максимальний прояв усіх показників за всіма визначеними нами критеріями: наявність у майбутніх філологів стійких інтересів і мотивів до педагогічної професії загалом і до реалізації ефективної міжособистісної взаємодії зокрема; володіння здобувачами вищої освіти філологічних спеціальностей стійкими й повними знаннями з філологічної спеціальності та з основ міжособистісної взаємодії.

Високий рівень характеризується ґрунтовними знаннями майбутнього філолога з проблеми міжособистісної взаємодії. Здобувач вищої освіти філологічних спеціальностей володіє основними поняттями, науковою педагогічною термінологією в галузі міжособистісної взаємодії. Він уміє формулювати висновки й узагальнення, демонструє вміння прогнозувати ефективну міжособистісну взаємодію. Майбутній філолог володіє сучасними комунікативними технологіями освіти й активними методами навчання. Для нього характерний творчий,

ініціативний пізнавальний інтерес до процесу, змісту, результату навчання із застосуванням комунікативних технологій, яскраво виражена професійно-педагогічна спрямованість, упевненість у необхідності професійно значущих знань міжособистісної взаємодії та їх практичного застосування, гармонічність і збалансованість мотивів між собою. Майбутній фахівець з філології має високий рівень здатності планувати свою діяльність, професійний рівень володіння раціонально-продуктивними способами реалізації міжособистісної взаємодії з дітьми, здійснення самоаналізу та самооцінки рівня сформованості власної готовності до міжособистісної взаємодії.

Достатній рівень готовності майбутніх філологів до професійної діяльності в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища характеризується широким пізнавальним інтересом здобувачів вищої освіти до результатів навчання. Мотивація в оволодінні професією стійка. Вивчення змісту та структури міжособистісної взаємодії носить системний характер і має особистісний смисл. Зустрічаються незначні труднощі в оволодінні специфікою міжособистісної взаємодії в навчанні предметів філологічного циклу. Характерне оволодіння більшою частиною навчального матеріалу, орієнтація в сучасних проблемах дидактики, лінгвістики, мовознавства та інших педагогічних і філологічних дисциплін. Достатньо висока сформованість умінь самостійної роботи в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища, достатній рівень умінь аналізувати свою діяльність щодо реалізації міжособистісної взаємодії. Володіння переважною більшістю форм і методів сучасних комунікативних технологій, технік і способів їх реалізації.

Середній рівень сформованості готовності здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей до професійної діяльності визначає, що майбутній філолог має мотивацію, яка носить частково пізнавальний характер. Спостерігається незначний інтерес до дисциплін філологічного та психолого-педагогічного циклу. Знання здобувачів вищої освіти про міжособистісну взаємодію достатньо повні, але неміцні через неусвідомленість

самого поняття взаємодії. Знання недостатньо глибокі, несистематичні, фрагментарні. Спостерігається небажання практичного застосування професійно значущих знань про міжособистісну взаємодію та її реалізацію в процесі вивчення філологічних дисциплін, недостатнє володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями в ході міжособистісної взаємодії. Майбутній філолог виявляє недостатній рівень сформованості вмінь самостійної роботи в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища. Переважає відтворювальний та репродуктивно-варіативний тип діяльності. Невисокий рівень самоорганізації та самоконтролю в процесі оволодіння формами і методами міжособистісної взаємодії в навчальному процесі. Пасивне ставлення до застосування сучасних комунікативних технологій у процесі підготовки до професійної діяльності. Рідко проявляється самоконтроль, самоаналіз і рефлексія після завершення роботи в умовах зазначеного середовища.

Елементарний рівень готовності здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей до професійної діяльності в умовах компетентісно орієнтованого комп'ютерного середовища характеризується негативною мотивацією, що проявляється в небажанні вчитися й відсутності стійкого інтересу до навчання; спостерігається відсутність потреби в професійно значущих знаннях, у знаннях специфіки філологічних спеціальностей в навчальному процесі. Пізнавальний інтерес носить ситуативний характер, пов'язаний із зовнішнім спонуканням. Виявляється неусвідомленість необхідності опанування професійно значущими компетентностями, постійна академічна неуспішність, пізнавальна діяльність носить яскраво виражений утилітарний характер. Спостерігається недостатня сформованість умінь планування й самоорганізації діяльності, несформованість умінь самостійної роботи, відсутність активності, наполегливості, цілеспрямованості, ініціативності. Рефлексивна позиція проявляється у відсутності самоконтролю, самоорганізація, ефективна самооцінка не розвинена.

Висновки. Таким чином, ми можемо виділити основні критерії оцінювання рівня готовності здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей до професійної діяльності в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища: мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний та їх показники. Аналіз та дослідження критеріїв та показників готовності здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей до професійної діяльності в умовах компетентнісно орієнтованого комп'ютерного середовища дозволяє визначити рівні сформованості означеної готовності: елементарний, середній, достатній і високий та описати їх зміст і сутність.

Список бібліографічних посилань

- Багрій В.Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_4.pdf.
- Комелина В.А. Крылов Д.А. Сущность и содержание этнопедагогической компетентности будущего педагога в контексте поликультурного образовательного пространства. *Современные проблемы науки и образования*. 2014. URL: <http://www.scienceeducation.ru/118-14464>.
- Коростіль Л.А. Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Суми: Видавництво СумДПУ, 2009. №1. С. 138–145.
- Муратова Е.И. Методология и технология оценки готовности выпускников технических вузов к инновационной деятельности. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2009. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pipo/2009_24-25/09meiria.PDF.
- Танська В.В. Підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти». Житомир, 2006. 20 с.
- Тернопільська В.І. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2012. №31. С. 264–267.
- Фурман Т.Ю. Організація та зміст педагогічного експерименту з формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі економіки та підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2011. № 22. С. 174–177.
- Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике. М.: МарТ; Ростов н/Д: МарТ, 2005. 174 с.
- Новий тлумачний словник української мови / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Аконіт, 1998. 351 с.
- Галімов А.В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом. Хмельницький: НАДСПУ, 2004. 376 с.
- Новиков А.М. Методология научного исследования. М.: Либроком, 2010. 280 с.
- Іванова С.В. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2010. Вип. 52. С. 152–156.
- Гречко С.М. Психолого-педагогічні основи виховання та гуманітарної підготовки військовослужбовців: *Навчально-методичний посібник для частин та підрозділів ПВУ*. Хмельницький: АПВУ, 1998. 150 с.
- Монахова М. Педагогическое проектирование – современный инструментальный дидактических исследований. *Школьные технологии*. 2001. №5. С. 5–7.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
- Гончаренко Т.А. Критерии, показатели и уровни готовности учителя физики к проектированию учебного процесса. *Вестник Алтайской государственной педагогической академии*. 2012. №13. С. 33–40.
- Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. №5. С. 21–28.

References

- Bahriy, V.N. (2012). Criteria and levels of formation of professional skills of future social educators. *Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of University "Ukraine"*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_4.pdf.
- Komelina, V.A. Krylov, D.A. (2014). The essence and content of the future pedagogical ethnopedagogical competence in the context of a multicultural educational space. *Modern problems of science and education*. Retrieved from <http://www.scienceeducation.ru/118-14464>
- Korostyl, L.A. (2009). Self-education of the individual as a social and pedagogical phenomenon. *Pedagogical sciences: Collection of scientific works*. Sumy: SumSPU Publishing House. 1. 138–145.
- Muratova, E.I. (2009). Methodology and technology for assessing the readiness of graduates of technical universities to innovative activity. *Problems of engineering and education*. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pipo/2009_24-25/09meiria.PDF.
- Tanska, V.V. (2006). Preparation of the future teacher of Biology for environmental education of senior pupils: author's abstract. dis for obtaining (Ph.D Dissertation). *Thesis*. Zhytomyr, 20 p.
- Ternopil'ska, V.I. (2012). Determination of criteria for the formation of professional competence of future mining engineers. *Scientific journal of Drahomanov NPU*. 31. 264–267.
- Furman, T.Yu. (2011). Organization and content of a pedagogical experiment on the formation of professional competence of future specialists in the field of economics and entrepreneurship. *Science Journal of Uzhhorod national university. Series "Pedagogy. Social work"*. 22. 174–177.
- Kodjaspirova, G.M. (2005). Vocabulary for pedagogy. Moscow: Mart; Rostov n/D: Mart. 174 p.
- New explanatory dictionary of the Ukrainian language (1998). In V. Yaremenko, O. Slipushko (Comp.). Kyiv: Aconit. 351 p.

10. Galimov, A.V. (2004) Theoretical and methodological principles of preparation of future officers-border guards for educational work with personnel. Khmel'nitsky: NAUDSPU. 376 p.
11. Novikov, A.M. (2010). Methodology of scientific research. Moscow: Librokom. 280 p.
12. Ivanova, S.V. (2010). Criteria and indicators of development of professional competence of Biology teachers in institutions of postgraduate pedagogical education. *Scientific Journal of Ivan Franko Zhytomyr university. Pedagogical Science*. 52. 152–156.
13. Grechko, S.M. (1998). Psychological and pedagogical bases of education and humanitarian training of servicemen: *Educational and methodical manual for parts and units of the border troops of Ukraine*. Khmel'nitsky 150 p.
14. Monakhova, M. (2001.) Pedagogical design – a modern tool for didactic research. *School technology*. 5. 5–7.
15. Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (from the supplementary). In V.T. Busel (Ed.). Kyiv; Irpen: Perun. 2005. 1728 p.
16. Goncharenko, T.L. (2012). Criteria, indicators and levels of readiness of teachers in Physics to design the educational process. *Bulletin of the Altai State Pedagogical Academy*. 13. 33–40.
17. Bolsoviak, N. (2004). Informational competence of a specialist. *Pedagogy and psychology of professional education*. 5. 21–28.

ANDRIUSHCHENKO Iana,

Assistant of Production Management and Innovative Activity of Enterprises Department,
Mykolayiv National Agrarian University,
e-mail: andriushchenko@outlook.com

ESSENCE, STRUCTURE, CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF READINESS OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS IN PHILOLOGICAL SPECIALTIES FOR THE PROFESSIONAL ACTIVITY IN TERMS OF A COMPETENCE-ORIENTED COMPUTER ENVIRONMENT

Abstract. *Reforming the system of higher education implies the availability of an appropriate level of professional competence for higher education applicants. Taking into account the new requirements for the training of higher education applicants, in particular future philologists, the problem of determining the readiness of future philologists for professional activity, formation and development of general and professional competencies, diagnostics of the level of acquired competencies of higher education applicants in philological specialties in terms of a competence-oriented computer environment becomes very relevant. In this regard, it is important to analyze how the future of philologists should prepare for the future, what knowledge, skills and competences should be acquired by applicants in philological specialties in order to ensure the appropriate quality of future professional activities and a high level of orientation in the reforming process of the higher education system.*

The purpose of the article is to analyze the essence, structure, definition of criteria, indicators and levels of readiness of higher education applicants in philological specialties for professional activity in terms of a competence-oriented computer environment.

Thus, we can identify the main criteria and their indicators for assessing the level of readiness of higher education applicants in philological specialties for professional activity in a competence-oriented computer environment: motivational, theoretical, practical, reflexive. The analysis and research of criteria and indicators of readiness of higher education applicants in philological specialties for professional activity in terms of a competence-oriented computer environment allows to determine the levels of formation of the specified readiness: elementary, medium, sufficient and high and describe their content and essence.

Keywords: *higher education applicants in philological specialties; a competence-oriented computer environment; criteria; indicators; levels of readiness.*

Одержано редакцією 24.08.2018
Прийнято до публікації 29.08.2018

DOI 10.31651/2524-2660-2018-17-9-19
ORCID 0000-0001-6263-4744

ВІНТЮК Юрій Володимирович,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології,
Національний університет «Львівська політехніка»
e-mail: yurvin@ukr.net

УДК 378.091.212 : 159.922

ДОСЛІДЖЕННЯ СВІДОМОСТІ У НАВЧАЛЬНІЙ РОБОТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ

У статті зроблено спробу висвітлити особливості та хід застосування дослідницького підходу до вивчення свідомості у навчальній роботі зі студентами-психологами в процесі навчання у ВНЗ. Здійснений огляд наукових публікацій за обраною темою; з'ясовано проблематику і підходи до дослідження свідомості. Висвітлено особливості дослідження свідомості

у психології в різні періоди її становлення. Розглянуто специфіку залучення студентів до дослідження свідомості, на кожному з етапів її вивчення. Зроблені висновки з проведеної роботи і намічено перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Ключові слова: *дослідження свідомості; дослідницький підхід у навчальному процесі;*